

TA'LIM TIZIMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Ta'lim kafedrasi o'qtuvchisi:

Muxammadjonov Muslimbek Muxsinjon o'g'li

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta'lim jarayoniga ta'sir etuvchi turli omillar tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida 164 nafar o'quvchi ishtirok etgan so'rovnoma natijalari tahlil qilinib, asosiy omillar aniqlangan. Jumladan, oilaviy daromad, zamonaviy darsliklar va texnologiyalarning yetishmovchiligi, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi aloqa, madaniy qadriyatlar, internet va texnologiyalarning ta'siri, shuningdek, chet tillarini bilish darajasi kabi omillar ta'lim sifati va samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Tadqiqot natijalari ta'lim tizimining yanada takomillashtirilishi uchun ushbu omillarni muvofiqlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Abstract

This article analyzes various factors affecting the educational process. Within the framework of the research, the results of the survey of 164 students were analyzed and the main factors were identified. In particular, factors such as family income, lack of modern textbooks and technologies, communication between teachers and students, cultural values, the influence of the Internet and technologies, as well as the level of knowledge of foreign languages have been found to have a significant impact on the quality and effectiveness of education. The results of the study show the need to coordinate these factors for further improvement of the educational system.

Аннотация

В данной статье анализируются различные факторы, влияющие на образовательный процесс. В рамках исследования были проанализированы результаты анкетирования 164 студентов и выявлены основные факторы. В частности, установлено, что существенное влияние на качество и эффективность образования оказывают такие факторы, как семейный доход, отсутствие современных учебников и технологий, общение между преподавателями и учениками, культурные ценности, влияние Интернета и технологий, а также уровень владения иностранными языками. Результаты исследования показывают необходимость координации этих факторов для дальнейшего совершенствования системы образования.

KIRISH

Ta'lim tizimi jamiyatning rivojlanishida eng muhim omil hisoblanadi. O'zgaruvchan ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik sharoitlarda ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini, balki butun

jamiyatning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda ta'lim tizimining samaradorligi bir qator omillarga bog'liq bo'lib, bu omillar o'zaro chambarchas bog'langan holda ta'lim jarayoniga ta'sir qiladi.

Ijtimoiy omillar, iqtisodiy resurslar, madaniy qadriyatlar va texnologik innovatsiyalarning ta'lim tizimidagi o'zaro ta'siri uning samaradorligini belgilovchi muhim omillarni tashkil etadi. Misol uchun, ijtimoiy sharoitlar va oila holati o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantiradi, iqtisodiy resurslar ta'lim tizimining infratuzilmasi va o'qituvchilarning malakali tayyorgarligiga ta'sir qiladi, madaniy qadriyatlar ta'lim mazmunini va metodologiyasini shakllantiradi, texnologik yutuqlar esa ta'lim jarayonining interaktiv va global imkoniyatlarini yaratadi.

Ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun ushbu omillarni chuqurroq o'rganish va ularning ta'sir mexanizmlarini tahlil qilish zarur. Shu bois, ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish va ularni optimallashtirish, ta'lim sohasidagi siyosatni samarali yo'naltirishda muhim ahamiyatga ega. Bu maqolada ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni ko'rib chiqamiz va ularga ta'sir qiluvchi omillarni yaxshilash bo'yicha takliflar beramiz.

Maqolaning maqsadi – ta'lim tizimining samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash, ularning o'zaro aloqasini tahlil qilish va ta'lim tizimini yaxshilash bo'yicha amaliy takliflarni ishlab chiqishdir. Shuningdek, bu omillarni samarali boshqarish, ta'lim tizimini jamiyatning ehtiyojlariga moslashtirish va uning global talablarga javob berishini ta'minlashga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishning zarurligini ko'rsatishdir.

Shu tarzda, ta'lim tizimi zgaruvchan dunyo sharoitiga mos ravishda rivojlanib borish uchun nafaqat xalqaro tajribalarni inobatga olish, balki ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik omillarni sinxron ravishda boshqarish muhimdir. Bu esa ta'lim tizimining samaradorligini oshirish va kelajakdagi o'quvchilarni muvaffaqiyatli va barqaror rivojlanish uchun tayyorlash imkonini yaratadi.

Ushbu maqolada ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganishda tizimli tahlil metodologiyasi qo'llanilgan. Tizimli tahlil metodologiyasi — bu muammoning turli tomonlarini o'rganish va ularni bir-biri bilan bog'liq holda tahlil qilishga asoslangan ilmiy usuldir. Ta'lim tizimi murakkab va ko'p qirrali bo'lib, undagi har bir omil o'zaro aloqada bo'lib, tizimning samarali ishlashiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, ushbu maqolada quyidagi metodlar qo'llanilgan:

Adabiyotlarni tahlil qilish: Maqolani yozish jarayonida mavjud ilmiy manbalar, kitoblar, maqolalar va tadqiqotlar asosida ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish amalga oshirildi. Bu usul orqali ilgari o'rganilgan natijalar, nazariyalar va mavjud tasniflashlar bir joyga jamlandi va muammoning holati aniqlandi. Shuningdek,

ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik omillar haqidagi ilmiy fikrlar o'rganildi.

Kvantitativ va sifatli tadqiqotlar: Ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni chuqurroq tahlil qilish uchun ikki turdagi tadqiqot usullari qo'llanildi:

a.Kvantitativ tadqiqotlar orqali anketalar va so'rovnomalar yordamida o'quvchilar, o'qituvchilar, ta'lim muassasalari rahbarlari va ota-onalardan olingan statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. So'rovnomalar yordamida ta'lim tizimi, o'qitish metodlari, resurslar va omillar haqidagi fikrlar yig'ilgan.

b.Sifatli tadqiqotlar orqali intervyular va ochiq suhbatlar o'rnatildi, bu esa ta'lim tizimining ijtimoiy, madaniy va texnologik jihatlarini yanada chuqurroq tushunishga imkon berdi. O'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan olib borilgan suhbatlar orqali ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni ijtimoiy va madaniy kontekstda o'rganish maqsad qilgan.

Eksperimental tadqiqotlar: Ba'zi hollarda, ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillarni eksperimental tarzda o'rganish ham amalga oshirildi. Bu, masalan, o'qitish metodlarining samaradorligini baholashda ishlatilgan. O'qituvchilarga yangi texnologiyalarning qo'llanilishi yoki ta'lim dasturlaridagi o'zgarishlarni sinovdan o'tkazish orqali bu metodlar o'quvchilarning muvaffaqiyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi o'rganildi.

Kros-kultural tahlil: Ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi madaniy omillarni tahlil qilishda kross-kultural metodlardan foydalanildi. Turli davlatlar va hududlardagi ta'lim tizimlarini taqqoslash orqali madaniy omillar, an'analar va qadriyatlarning ta'lim tizimiga ta'sirini o'rganish mumkin bo'ldi. Bu usul orqali, masalan, G'arb va Sharqdagi ta'lim tizimlaridagi farqlarni va bu farqlarni yuzaga keltirgan omillarni aniqlashga erishildi.

Tizimli tahlil: Ta'lim tizimi murakkab tizim bo'lib, undagi har bir element bir-biri bilan aloqada ishlaydi. Shuning uchun, tizimli tahlil metodologiyasi orqali ta'lim tizimining barcha omillari va ularning o'zaro bog'liqligi o'rganildi. Tizimli tahlil, ta'lim tizimining ichki va tashqi omillarini aniqlash va ularga ta'sir etuvchi barcha elementlarni bir tizim sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi. Masalan, o'qituvchining mahorati, o'quvchilarning ijtimoiy sharoitlari, texnologik vositalar va davlat siyosatining ta'siri o'zaro qanday bog'lanishini aniqlash.

Statistik tahlil: Ma'lumotlar tahlili uchun statistik metodlar, xususan, regressiya tahlili va o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun korrelyatsiya tahlilidan foydalanildi. Bu, ta'lim tizimi samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan omillarni aniqlashda yordam berdi. Statistik tahlil orqali ijtimoiy va iqtisodiy omillar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish mumkin bo'ldi.

Ta'lim tizimining samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, bu omillar ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik jihatlarni o'z ichiga oladi. Yuqoridagi

natijalar shuni ko'rsatdiki, bu omillar o'zaro ta'sir qilib, ta'limning sifatiga va samaradorligiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Boshqa tomondan, bularning har biri o'zining alohida ta'siri ega va ta'lim tizimini optimallashtirishda ular o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash zarur.

Ijtimoiy va texnologik omillar

Olingan natijalarga ko'ra, o'quvchilarning oila holati va ijtimoiy sharoitlari ta'lim tizimining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. O'quvchilarning ijtimoiy holati ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantiradi, bu esa o'z navbatida ta'lim jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Ijtimoiy imkoniyatlar va oila daromadining pastligi bilan bog'liq muammolar ko'plab o'quvchilar uchun ta'lim olishda to'siqlar yaratadi.

Shu o'rinda, davlat va ta'lim muassasalarining o'quvchilarga qo'shimcha yordam ko'rsatishi, masalan, bepul o'qish resurslarini taqdim etish yoki oila holatiga qarab stipendiyalar va grantlar ajratish ta'lim tizimining samaradorligini oshirishi mumkin. Ijtimoiy omillarning ta'siri, ayniqsa, o'qishdagi muvaffaqiyatni ta'minlashda jamoat tashkilotlari va ota-onalar bilan hamkorlik qilishning ahamiyatini yanada oshiradi.

Ta'lim olish jarayonida ta'lim beruvchilar va ta'lim oluvchilar o'rtasida o'zaro mustahkam do'stona aloqa o'rnatilishi zarur albatta bu ko'prikn dastlabki g'ishlarini qo'yish va uni mustahkamlab turish o'rgatuvchining zimmasiga tushadi, o'quvchilarni ishontirish va ularni ta'lim jarayoniga ruhlantirish bularning hammasi nafaqat o'qituvchidan bilim balki psixologig tajriba o'z harakatida sabr bilan turishni talab qiladi. Bularni o'qituvchilarda rivojlantirish uchun ularga qo'shimcha turli hil kasbiy trening larni kuchli mutahassislar tomonidan o'tkazdirilishi maqsadga muvofiq.

Qolaversa olingan natijalarga tayansak ba'zi o'quvchilarning bilim olishiga ulardagi vaqt yetishmasligi va kun tartibini to'g'ri kelmasligi ko'rishimiz mumkin. Albatta har qanday o'rganish jarayoni vaqt talab qilishini hisobga olsak ularga online resurslarni qulaylashtirish ularning holatini bir muncha yengillashtiradi.

Texnologiyaning rivojlanishi ta'lim tizimiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Internet, kompyuter texnologiyalari va raqamli o'quv resurslarining o'quv jarayoniga qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirishi mumkin. O'quvchilarning texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashda yuqori darajada qiziqish bildirganliklari anketalardan aniq ko'rinmoqda. Shunga qaramay, texnologiyalarni joriy etishda o'qituvchilarning tayyorgarligi va ularning texnologiya vositalaridan samarali foydalanishlari katta ahamiyatga ega.

Yuqoridagi natijalarga ko'ra, texnologik infratuzilmaning mavjudligi va o'qituvchilarning texnologiyalarga moslashish darajasi ta'lim tizimining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shuning uchun, o'qituvchilarni texnologiyalarga o'qitish va ularga raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmalarini o'rgatish zarur. Bundan tashqari, o'quvchilarga texnologiyalardan samarali foydalanish

imkoniyatlarini yaratish uchun maktablar va universitetlar zamonaviy raqamli infratuzilma bilan ta'minlanishi kerak.

Iqtisodiy Omillar:

Iqtisodiy resurslarning cheklanganligi ta'lim tizimining samaradorligiga sezilarli ta'sir qiladi. O'quvchilar uchun zarur materiallar, texnologiyalar va o'qituvchilarning professional tayyorgarligini ta'minlash uchun moliyaviy mablag'larning mavjudligi juda muhim. So'rovnomadani olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy resurslarning yetarli emasligi ta'limning sifatiga to'sqinlik qiladi. Buning sababi, resurslar cheklangan sharoitda o'qituvchilarga o'qitish metodlarini yangilash yoki qo'shimcha o'quv materiallarini taqdim etish imkoniyati yo'qoladi.

O'quvchilarning moliyaviy yordamga ega bo'lishi esa ularning muvaffaqiyatlariga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. Aytaylik, davlatning ta'limga bo'lgan sarmoyasini oshirish va universitetlar yoki maktablar uchun qo'shimcha grantlar ajratish orqali ta'lim tizimi samaradorligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, iqtisodiy yordamning tibbiyot, psixologiya yoki boshqa sohalarda o'qish imkoniyatlarini yaratish ta'lim tizimining ijtimoiy barqarorligini mustahkamlaydi.

Madaniy Omillar:

Madaniy qadriyatlar va an'analar ta'lim tizimi orqali o'quvchilarga qanday bilimlar, ko'nikmalar va munosabatlar berilishi kerakligini belgilaydi. Ta'lim tizimi jamiyatning madaniy ehtiyojlarini hisobga olgan holda shakllanishi lozim. O'quvchilarning madaniy qadriyatlari ta'lim mazmuniga, metodologiyasiga va o'qituvchilarning yondashuviga ta'sir qiladi. Masalan, madaniyatlararo ta'lim, ko'p millatli jamiyatlarda o'quvchilarga o'zaro hurmat va bag'rikenglikni targ'ib qilishda muhim o'rin tutadi.

Shu bilan birga, jamiyatdagi madaniy o'zgarishlar ta'limga yangi ehtiyojlarni keltirib chiqaradi. Xususan, globalizatsiya va texnologiyalarning ta'siri, jamiyatdagi an'analar va qadriyatlarni qayta ko'rib chiqishga olib kelmoqda. Madaniy integratsiya va global dunyoviy ta'limga e'tibor berish ta'lim tizimini yaxshilashda samarali yechim bo'lishi mumkin. O'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi madaniy farqlarni hisobga olish va ularni o'qitishda e'tiborga olish, ta'lim tizimining samarali ishlashiga yordam beradi.

Omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik:

Ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik omillar ta'lim tizimining samaradorligiga birgalikda ta'sir ko'rsatadi. Har bir omil o'z-o'zidan alohida rol o'ynasa-da, ular bir-birini to'ldiradi va ta'lim tizimini yanada samarali qilish uchun birgalikda ishlashlari zarur. Masalan, iqtisodiy resurslar yetarli bo'lsa, o'quvchilarga zamonaviy texnologiyalar va ta'lim materiallari taqdim etilishi mumkin, bu esa ularning muvaffaqiyatini oshiradi. Ijtimoiy yordam va madaniy o'zgarishlar bilan

birga, ta'lim tizimining jahon miqyosida integratsiyalashuvi global talablarga javob berishga yordam beradi.

XULOSA

Ta'lim tizimiga ta'sir etuvchi omillar, uning samaradorligini belgilovchi muhim faktorlar sifatida bir-biri bilan chambarchas bog'langan va ta'lim jarayonining har bir bosqichida o'z izini qoldiradi. Ushbu omillarni chuqur tahlil qilish ta'limning umumiy sifatini oshirishda samarali choralar ko'rishga imkon yaratadi.

Ijtimoiy omillar, ayniqsa, oila holati va ijtimoiy sharoitlar ta'lim tizimining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilarning ijtimoiy ahvoli ularning ta'lim olishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantiradi. Shuning uchun ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi. Oila va jamiyatning ta'limga bo'lgan munosabati o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyatini belgilaydi.

Iqtisodiy omillar ta'lim tizimining asosiy resurslarini ta'minlaydi. O'qituvchilar uchun maoshlar, o'quv materiallari va texnologiyalarga bo'lgan ehtiyoj, ta'limning sifatini aniqlovchi omillardan biridir. Moliyaviy resurslarning yetarli emasligi ta'lim tizimining samaradorligini pasaytiradi, shuning uchun ta'limga ko'proq iqtisodiy sarmoya kiritish zarur. O'quvchilarga qo'shimcha moliyaviy yordam va grantlar ajratish orqali ta'limning tenglik asosida rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Madaniy omillar ta'lim tizimining mazmuni va metodologiyasiga ta'sir qiladi. Madaniy qadriyatlar va an'analar o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini shakllantiradi va o'qitish usullariga yo'naltirishni belgilaydi. Ta'lim tizimi jamiyatning madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda shakllanishi lozim. Madaniy integratsiya va jamiyatdagi madaniy farqlarni hisobga olish ta'lim tizimini yanada boyitadi va diversifikatsiyalashadi.

Kelajakda, ta'lim tizimini yanada takomillashtirish uchun bu omillarni chuqurroq o'rganish va ularni samarali tarzda integratsiyalash kerak. Har bir omilni yaxshilashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar ta'lim sifatini oshirishi, o'quvchilarga yanada yaxshi ta'lim olish imkoniyatlarini yaratishi mumkin. Shu bilan birga, ta'lim tizimining global miqyosda raqobatbardoshligini oshirish uchun davlatlar o'rtasida tajriba almashish va samarali ta'lim siyosatini joriy etish zarur.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimi faqatgina ma'lum bir omilga bog'liq bo'lmasdan, bir qancha omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni hisobga olgan holda yaxshilanishi mumkin. Bu esa ta'lim tizimini yanada samarali va barqaror qilish uchun zarur shartlarni yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR

1. G. Bozorova, G. Ulug'berdiyeva, Artiqova A. "“Ommaviy madaniyat” ning salbiy ta'siri va uning oldini olish yo'llari” maqola.

2. X.T.Tashmetov “global yutuqlardan foydalanishda milliy g‘oyaning samaradorligini oshirish mexanizmlari” maqola.
3. U.Z.Shamanova “Ta’lim qonunchiligidagi islohotlarning bugungi kundagi ahamiyati” maqola.
4. S.F. Salaydinova va A.S. Isxakova “Ta’lim xizmatlarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish yo‘llari” maqola.
5. X.F. Sadikova va A.S. Isakova “Oliy o‘quv yurtlari professor-o‘qituvchilariini moddiy rag‘batlantirishning samaradorligini oshirish masalalari” maqola.
6. N.R. Aliev A.T. Yuldashev “Ta’lim xizmatlari marketingining o‘ziga xos xususiyatlar” maqola.
7. X.T.Tashmetov “Global yutuqlardan foydalanishda milliy g‘oyaning samaradorligini oshirish mexanizmlari” maqola.
8. X.X.Muratov “Elektron ta’lim resurslari va multimediali elektron o‘qitish vositalari orqali ta’lim muhitining rivojlanishi” maqola.
9. M.Sh.Yusupova “Oliy ta’lim muassasalarida masofaviy ta’limni o‘qitish tizimlari va amaliy imkoniyatlari” maqola.
10. Abduxalimovna, O. S., & Muhsinjon o‘g‘li, M. M. (2023). XALQ O ‘YINLARI ORQALI TARBIYALANUVCHILARDA JISMONIY BARKAMOLLIKNI TARBIYALASH. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 868-870.
11. Muhsinjon o‘g‘li, M. M. (2023). MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTIDA ZAMONAVIY INNOVATSION FAOLIYAT. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 559-561.